

پندرهن روزن کا

کلچر سنسن

۱ - ۱۵ آگسٹ

ھنزا پر چی ۾
رسول بخش پتیجی
ماہتاب محبوب ج
شاہینہ جامضهون
پروینجون مختصر
کھاٹیون
ع نئین تھئی جی
شاعرن سخت
سومری، مظہر لغای
امم محبوب
غلام حسین سانگریز
ع هادی یت جی

شاعر جی

صبح ڏيندو

لاڙڪاڻو

رو چو ۱۳ - ۱۴ دهريين - 15 آگسٽ 1991

چيف ايڊيٽر
رمدان نظاهاڻي

اعزاري صلاحڪار بورڊ
آڪاش انصاري، باڪٽر عزيز ٿائيٻر،
جاهي چاڙڊيو، ايڙا طيف پاڻيڙو،
خايل ڀر ڳڙي، قادر ڏاهري
شہس هارئي

سرڪيو ليشن هئنيجر
هادي ڀت

قيمت 8-00 روپيا

لکپڙهم لاءِ پتو
مُردار پرنٽنگ پريس، گاڏي ڪاتو حمدرآباد

هي رسالو پبلشر ڊاڪٽر ايوب شمع
مُردار پرنٽنگ پريس گاڏي ڪاتو
حمدرآباد مان چهراڻي، ڏڙي محلی
لاڙڪاڻي مان پڏرو ڪو.

4

ايڊيٽر

6

ركارڊ تي

7

جهانگير کي اغوا ڪيو ويو

چونڊ: رسول بخش پليجو

23

ڊائري

شاهين

31

پائينجان ۽ باجي

ماهتاب محبوب

34

محصر ڪھائيون

پرويز

36

شاعري

سچن سومرو، امر محبوب

منظور لغاري، هادي ڀت

غلام حسین رنگريز

چوکرین جي هاسنل ڦ

ان ڪري سڀني ڪي زور سان پڙهي ٻڌايم،
 عبرت مشگرين مان سند جي صورتحال جو
 جائزو، باوري مسجد جو مسئلو، نار جي
 صورتحال تي مضمون پڙهيا ۽ هنلار جو عظيم
 ترين منصوبو ڪيئن ناڪام ٿيو سو پڙهيو.

١٩٩٠-١١-٢٧

اج مان پهريون دفعو سچو ڏينهن هامتل
 ۾ رهي آهيان، ان ڪري ڏينهن جن ڪٿي
 جو نالوئي نم پيو وئي. پر بيهي ۽ جو سكر
 مان خط آيو ان ڪري ان ڏانهن خط لکيم.
 بيهي ۽ خط ۾ لکيو آهي ته اتان جو ماحول
 ڏايد و خراب آهي ان ڪري پريشان آهيان.
 ميرا جي ۽ جا ٻه نظم به موڪليا اڌائين.
 پئي ڏايدا وئيا. پئي آهن هڪئي سان ٺڪاء
 (Contrast) ۾. هڪڙو سايوسيء ۽ پريشاني
 جو اونهو سمند آهي تم پيو وري اميدن جو
 وسیع ۽ ٻڪرو ڪنارو.

هـ جون ٻه ستون آهن تم:
 ٻم دنيا ايك شڪاري تهي، ڪيما جال
 بچهايا تها اس نے،
 دو روز مين هم نے جان ليا، سکه اور
 کاٻے اور دڪه اپناه

١٩٩٠-١١-٢٥

اج لتا ۽ مان اي-سي-نو وياميں سيمستر
 جا فارم ڀائڻ لاء،
 اج سچو ڏينهن شيخ اياز جي شاعري
 جون هي ۽ ستون ذهن ۾ ور ور ڏيئي
 گونجهديون رهيوون:

چنهن مان ڏنهنجو واس اچي ڏو
 سا شئي مون ڪي پياري آهي

١٩٩٠-١١-٢٦

اج دپارئمنٽ دير سان سادي ڏهين و ڳي
 ولنم. اتان فارمن تي صحيح ڪرائي. اي-سي-
 نو شمشاد مان گڌجي ونم. واپس اچي اميئن
 ڪان زبردستي چانهن وئي پيٽي. پڙهئ شروع
 ڪيو. پر الائي چو ڏايدى نند پئي آئي. ان
 ڪري سمهي رهيم. اڏ ڪلاڪ ڪن نند
 ڪئي. پوءِ ميس ۾ ماني ڪائڻ ونم. ميس
 واري ادا چيو ته اج توهان جي ڪري پتاڻا
 پچايا آهن جو توهان روز پتاڻا گهربندا آهي.
 رات جي ماني ڪائي زينت وارن جي
 روم تي عبرت مشگرين جو جائزو پئي ورتم
 تم حلم بروهي ۽ جي مزاحيه مضمون "عشق
 ڪرڻ" قسي نظر پئي. ڏايدو ڪلائيندر ۾ هو

سچ آهي ته خبر ناهي ڪهڙو مڻو ڦچائڻ
حسو پروگرام ائن.
آهي تم سند به غدارن جو آڪارڙو جتي
ٻارهوئي غدارن جي وچ هر ايوارد حاصل
ڪڻ لاءِ مقابلو رهي ٿو. ڪالهه عبرت
مشگرين هر پڙهيyo تم سند اسيمبلي هر جڏهن
اسپيڪر جي چونڊ ٿي ۽ رزاق بهاري چونڊجي
ويو تم شهيمه فاضل راهوئه جي پت ايڏيون
зор سان تازيون وجايون جو سڀني جي نظارن
جو مرڪز بُڻي ويو. پڙهي ائين لڳو چڻ
ڪنهن فاضل شهيد کي گار ڏني هجي ۽
فاضل پنهنجي بي وسی ۽ تي سڌکو پريو هجي.
چوندا آهن "جهڙا ڪانو تهڙا ٻچا" دل چيو
تم جيڪر هتي به ائين ٿئي ها. جهڙو فاضل
هو تهڙا سندس ٻچا ٿين ها.

٢٢ نومبر ڪان آدمشاري ٿئي پئي.
گورنمنٽ ۽ دهشت گردن جي گڏيل سازش
آهي تم سندئين کي اقلیت هر ڏيڪارجي. بس
هڪڙو اڪثریت هر هچڻ جو ڏيءَ هو، سو به
قانوني طور ڪسيو ويندو.
امتحان جي تياري لاءِ داڪتر عبدالسلام
خورشيد جو لکيل ڪتاب "داستان صحافت"
پڙهان ٿي.
هاڻي لکن بنڌ - پڙهائي شروع.

رات ۽ صبح استاد بين الاقوامي تاريڪ

جون دلچسپ گالهيوون ٻڌايون. سڀائي ليڪچر
ڪڻو ائس، رات ان لاءِ تپ پئي لکرايائين.
۽ وچ وچ هر ٻڌائيندو به پئي ويو تم ڪيئن
دنيا جا مختلف ملڪ، براعظم ۽ قومون
هڪڻي تي چڙهایون ڪندا رهيا آهن. صبح
جو ڏھين وڳي تائين تاريڪ تي استاد گالهایو

پئي جون آخری ستوٽ هي آهن:
دور هے منزل اور مسافر، چلتے چلتے
تهك کر چور
پهـر بهـي ٿـهـرـوـ، هـيـنـ پـهـنـچـونـ گـاـ،
چـاهـئـ تـمـ هوـ ڪـتنـ دورـ ڪـتنـ دورـ هوـ،
ڪـتنـ دورـ؟

جواب هر موں به آمرڪي شاعر والـت
وـئـمـئـنـ جـيـ نـظـمـ "I sit and see out" جـوـ
سـندـيـ تـرـجمـوـ "Desio، منـهـنـ ٿـيرـاـيوـ چـڏـيـانـ."ـ
لـکـيـوـ الـمـانـسـ. تـرـجمـوـ پـلـيـجيـ صـاحـبـ جـوـ ٿـيـلـ
آـهـيـ جـيـڪـوـ ١٩٦٤ـعـ هـاسـتـلـ هـجـڻـ جـيـ
اـجـ سـچـوـ ڏـيـنهـنـ هـاسـتـلـ هـجـڻـ جـيـ
باـوجـودـ بهـ پـڙـهـائيـ نـمـ ڪـئـيـ آـهـيـ. ذـهـنـ طـورـ
پـريـشـانـ آـهـيـانـ. ڪـڏـهـنـ ڪـڏـهـنـ ماـيـوسـيـوـنـ ۽ـ
پـريـشـانـيـوـنـ الـئـيـ چـوـ اـئـينـ وـڪـوـڙـيـ وـينـديـوـنـ
آـهـنـ. ڪـڏـوـ عـذـابـ آـهـيـ انـ مـاـڻـهـوـ ۽ـ
جـيـڪـوـ پـنهـنـجـونـ پـريـشـانـيـوـنـ ڪـنهـنـ کـيـ نـمـ
ٻـڌـائـيـ سـگـهيـ. مـاـڻـهـوـ، قـومـونـ ۽ـ تـنـظـيمـونـ
جـدـوجـهدـ ڪـنـداـ آـهـنـ. طـبقـاتـيـ بـراـبـريـ ۽ـ
پـرـ جـڏـهـنـ مـانـ پـريـشـانـ هـونـديـ آـهـيـانـ تـڏـهـنـ
سوـچـيـنـديـ آـهـيـانـ تـمـ جـيـڪـرـ وـسـ هـجـهيـ تـمـ
ذـهـنـيـ بـراـبـريـ لـاءـ بهـ جـدـوجـهدـ ڪـجيـ.
اـجـ زـينـتـ قـبـيرـ وـئـيـ، الـاهـيـ دـلـ پـئـيـ چـوـيـ
وـڃـيـ تـيـ، پـرـ نـمـ وـيمـ چـوـ تـمـ گـورـ وـڃـيـ
ڪـانـپـوءـ اـهـاـ پـڪـ هـئـيـ تـمـ وـڌـيـ ٻـريـشـانـ
ٿـيـ اـينـدـهـ.

اـجـ خـيرـانـ کـيـ چـيوـ اـئـمـ تـمـ اـچـجانـ
ڪـچـهـريـ ڪـنـداـسـيـنـ. اـهـاـ هـڪـ وـڳـيـ اـينـديـ،
تـيـسـيـنـ پـڙـهـنـدـيـسـ.
اـجـ ٻـڌـوـ تـمـ شـهـرـ هـرـ گـوـڙـ ٿـيوـ آـهـيـ ۽ـ اـهـوـ
بهـ ٻـڌـوـ تـهـ اـيـمـ ڪـيوـاـيمـ جـيـ سـلـيـمـ دـانـشـ کـيـ
گـولـيـ لـڳـيـ آـهـيـ. سـڀـائيـ خـبرـ پـونـديـ. پـرـ جـيـ

دپارتمنٹ ویم، اج منجهند جی کائے لاء
کجهہ کون ہو ان کری بصر تری انہن
سان مانی ۽ کاڌي . بک ۾ مون کی تم ڏاڍا
وُئیما باقی پین ج-و الائی ڪھڙو حال ٿيو
هوندو. رات باقی مزو ایو ڀیندیوں ۽ ڏمانا
کاڌا.

اچ ڪينجهر جون نڪتل تصويرون پئي
ڏئيون. فخرري آئي، اچي اليم ڪسي ڏسڻ
لڳي، چيائين ”توهان جي وڌي جون تصويرون
آهن؟“ ۽ پوءِ چيائين ”توهان جو وڌو آهي
ڏاڍو ڏاهين، ڏاڍو جينيس آهي.“ اهڙي
مولائي مائھوءَ واتان تعريف ٻڌي ڏاڍي
خوشي ٿي. چو ته هن جو سياست سان تم خدا
جو واسطو آهي. ڪڀي دنيا اونڌي ابتي ٿي
وڃي، هوءَ پنهنجي چلولاين، رڙين، دانهن،
گانن ڳائڻ ۽ پين ان استائل جي حرڪتن
۽ ڪجهه شريفانه دادا گيرين ۾ مصروف
هوندي. اهڙا مائھوءَ مونـ کي به وئندما آهن.

۹۱ - ۱۴ - ۲۸
ربیع جو دپار تهینت ویم، اتی ٿی کلاس
تیا، پڏو تم سائين قلندر انگلش ۾ اسان سڀني
کي فیل کيو آهي، سو اچي گھنیه ورایو
تم عجیب گالهه آپپير سنا تم کھنی کونه
کیا هئا، پر هرو یرو ایدا چت به کونه
هئا جو کھنی فیل تجي، سو پاڻ ۾ سڀني
فیصلو کيو تم هلي سائين سان ملون ٿا،
خبر وٺون تم آخر چا ٿيو جو اسان سان
ایڏو ظلم کيو اٿو، سو ویاسون — دعا
سلام کري پپير جو احوال ورتوسونس، پوع
چیائين ”بابا چا گالهه آهي؟ جیدانهن ٿو
وچان اتی ممتاز نظامائي ۽ زاهد شیخ“،
وري پچائين تم ”پلا ممتاز نظامائي آهي

پوءِ هليو ويو ليڪچر ڏٻئه
اچ مان سچجو ڏينهن اڪلائي هيم ۽
داسٽان صحافت پڙھيو، صحافت جي تاریخ به
دلچسپ آهي. استاد چيو آهي تم ان تي
ليڪچر تيار ڪر. امتحان ڏئي وڌان پوءِ
سنه جيد گيءَ مان ان جي تياري ڪنديسه

۱۹۹۱-۴-۲۳
ی رات جا سوا یارهن- چامشورو
اج پورن سایدن چئن مهینن کانپوو دائري
پئي لکان . چوتم کالهم استاد بار بار پيو
چوي . سوچيو استاد روز اسان کي سدارڻ ۽
اڳتي وڌن لاءِ چوي پر اسین آهيون، جو
ھڪ ڪن سان ٻڌي پئي ڪن مان ڪڍيو
ڇڏيون، سوان ڪري لکن شروع ڪئي اٿم،
رات ۽ اج صبح هما ۽ مون استاد سان
عربی شاعریه جو ترجمو پئي ڪيو، ڪڍو
مزو پئي آيو ترجمي ۾ جڏهن استاد شعراء
ڪرام جي پيش ڪيل فلسفهن کي سمحنه ائيندو
پئي هليو. هڪ فارسي شعر هو: ”دنيا ۾ بن
قسمن جا ماڻهو رهن ٿا هڪڙا ديندار جن
وت عقل ڪونهي ۽ پيا عقلمند جن وت دين
ڪونهي.“ ڏاڍيو وڻيو. بس استاد آهي جي ڪو
اسان کي گهر ويني ڪڏهن عرين جي وج ۾
ونئي هلنندو آ، ڪڏهن انگريزن تم ڪڏهن
فارسين جي وج ۾ مطلب ته مٿيئي دنيا
گهمي ٿري وٺندا آهيون. جڏهن استاد وت
هوندا آهيون.

رات جا پوٹا به ٿيا آهن، هدایت هینئر
اچي سمهي آهي. اج ڏاڍي گرمي آهي. گرمي
به عجیب قسم جي چڻ گھمیل گرمي آهي.
مان ان ڪري هینئر وھنجي سنھنزا ڪپڑا
پائيه اچي وڃني آهيان. اج مهیني ڪانپوع

ڪٿان جي؟ " مون پڏايس تم ملهڻ جي تمام ٿورڙو پڙهيل عورت آهي پر ڏاڍي مٿس ماڻهو آهي " تم چيائين " بابلا پڙهائي ڪجهه به ڪونهه، سڀ همت آ ". پوءِ ٻڌائيئين تم هـ B.A پاس چوڪرو مون وٽ آيو، ان کي مون انگريزيهـ هـ لکيل ڪجهه مواد ڏنو تم چيائين تم مان اهو تم ٻڌائي سگهان ٿوتم هي L-O-A-D آهي، باقى اهو نه ٻڌائي سگهندس تم انهن جـي ملـڻ سان اڪر ڪهـڙو جـڙـيو ". وري پـلـيـجي صاحـب جـي يـونـيـورـسـتيـهـ وـارـيـ لـيـڪـچـرـ جـيـ تـعـرـيـفـ ڪـيـائـينـ ۽ـ چـيـائـينـ تمـ اـهـڙـاـ لـيـڪـچـرـ بـارـ بـارـ ٿـيـڙـنـ گـهـرجـنـ .

..... اج جـڏـهنـ ڪـراـجيـ آـيـاسـونـ ۽ـ

ادـاـ محمدـ جـيـ ڏـنـلـ پـتـيـ تـيـ ڪـلـانـتنـ لـتـاسـونـ

تمـ انـ ڪـانـ پـوءـ گـهـرـ سـمـجهـ هـ ئـيـ ڪـونـ

پـئـيـ آـيوـ تـمـ ڪـيـئـنـ وـجـونـ، وـريـ P-C-O تـانـ

فـونـ ڪـريـونـ تـهـ ڪـوـئـيـ گـهـرانـ ڪـڻـيـ ئـيـ نـهـ

نيـثـ P.C.O وـارـيـ ڪـانـ پـيـچـائـونـ ڪـريـ

اـچـيـ گـهـرـ نـڪـتاـسـونـ، ڪـلـفتـنـ تـيـ جـيـسـينـ گـهـرـ

جوـ پـتوـ پـويـ تـيـسـينـ بـيـنـاـ هـثـاـسـونـ، ڏـاـدـوـ مـزوـ

لـڳـوـ پـيوـ هوـ، چـانـهـيـنـ، رـانـديـكـنـ، آـسـڪـريـمـ

۽ـ پـيـنـ شـيـنـ جـاـ ڏـڪـانـ هـئـاـ، پـريـانـ پـيـنـگـهاـ

چـوـڏـولـ وـغـيرـهـ، دـلـ پـئـيـ چـاهـيـوـتمـ گـهـرـ جـاـ بـارـ

هـجـنـ هـاـ تـمـ اـتـيـ ڪـيـڏـنـ هـاـ، پـيـنـگـهـنـ هـ لـڏـنـ

هـاـ، آـسـڪـريـمـ ڪـائـنـ هـاـ، پـرـ حـيـرتـ آـ تـمـ

منـهـنجـيـ پـنهـنجـيـ دـلـ صـفاـ ڪـونـ پـئـيـ چـيوـ تـمـ

ڪـوـ آـچـيـ ڪـڻـيـ لـڏـانـ يـاـ مـزوـ وـنـانـ، الـائـيـ

چـيوـ منـهـنجـيـ طـبـيـعـتـ هـ نـمـ نـنـليـپـڻـ هـ ٻـارـ پـتوـ

رـهـيوـ نـ هـاـڻـيـ ئـيـ اـهـڙـنـ شـيـنـ هـ دـلـچـسـچـيـ .

باـقـيـ پـيـنـ لـاءـ دـلـ چـونـديـ آـ تـهـ "ـ جـيـڪـرـ هـيـ

بهـ مـزوـ وـئـنـ ". هـاـڻـيـ بهـ منـهـنجـيـ دـلـ ئـيـ چـوـيـ

اسـپـتـالـ هـ شـيـخـ اـيـازـ بـمـ دـاخـلـ هـيـوـ، سـوـ

انـيـتاـ وـنـانـ اـئـيـ انـ وـتـ آـيـاسـونـ اـتـيـ پـلـيـجيـوـ

صـاحـبـ هـ جـمـالـ رـنـدـ بـهـ وـيـنـاـ هـئـاـ، مـونـ ڪـيـ

اـتـيـ وـيـنـيـ يـادـ آـيوـ تـهـ ڪـجهـهـ ڏـيـنهـنـ اـڳـ

سـنـذـيـاـڻـيـ تـحـريـڪـ جـوـ وـفـدـ شـيـخـ اـيـازـ سـانـ مـلـيوـ

هـوـ، اـنـ ڪـانـ بـهـ ئـيـ ڏـيـنهـنـ پـوءـ ڪـيـسـ دـلـ

جـوـ دـورـوـ پـيوـ هوـ، اـسـانـ لـاـڙـڪـائـيـ جـيـ دـورـيـ

تـيـ هـجـونـ، اـتـيـ اـدـيـ دـاـڪـتـرـ فـرـيـدـهـ مـيـتـلـوـ

مـذـاقـ ڪـريـ چـيوـ تـهـ "ـ تـوهـانـ چـوـڪـريـونـ

مـوـكـلـيـونـ شـيـخـ اـيـازـ ڏـاـنهـنـ، وـيـچـارـيـ انهـنـ ڪـيـ

ڏـنـوـ تـهـ دـلـ جـوـ دـورـوـ پـئـجيـوـ وـيوـ آـسـ ". سـوـمـونـ

ڪـيـ اـهـ ڳـالـهـهـ يـادـ ڪـريـ ڪـلـ بـهـ پـئـيـ آـئـيـ

۽ـ دـلـ هـ پـئـيـ چـيـمـ "ـ ياـ خـداـ! تـونـ اـجـ شـيـخـ

اـيـازـ ڪـيـ دـلـ جـيـ دـورـيـ ڪـانـ بـيـچـائـجـانـهـ نـهـ تـمـ

ادـيـ فـرـيـدـهـ مـانـ قـاسـيـ وـيـنـدـاسـيـنـ ". شـيـخـ اـيـازـ

چـيوـ "ـ مـوتـ هـ زـنـدـگـيـ مـونـ لـاءـ هـ چـائـنـثـ

وـانـگـرـ آـهـيـ، هـيـڏـاـنهـنـ پـيـرـ رـڪـ تـمـ زـنـدـگـيـ

ڪمرى جي صفائى پىئى ڪري، هينئر ريحانه
ئ مون متشى ھ مېندى وڌي آهي.

پاھر تيز هوا لڳى پىئى، پر آهي گرم.
هي آهي جبل جو علاقئو، ان ڪري اس
واري ڏائيمه ائين تبى جمئن باهم جي سچ تي
تئو رکيل هجي، سچ اصل هما شاهم جي جيچي
وڌي، واري سچ جي ڪائي اک جا اثر ڏا
ڏيڪائي ڏين، پرسان ٿيليونون رکي آهي. ان
ڪري چوکرين جو مارو لڳو پيو آهي. پر
وري به شڪر آ جو ڏائيمه اهڙو آهي جو
چوکريون مختصر گالهيوں ڪري هليون
ٿيون وڃن، هجي ها شام يا رات تم پوءِ تم
شال ڪنهن جو ضروري ڪم فون ھ نم
پوي. پيون مشتون ڪراينديون، راتو ڀي يوم
مئي جي جاسي ھ پليچي صاحب تقرير ڏايدى
مختلف انداز ھ ۽ ڏايدى سنى ڪئي. مون
کي ته ائين پئي لڳو چن ڪنهن انتل ڪچوئل
فورم ھ ويني دجان. جاسن جي تقريرن جي
روایت هوندي آهي ته رڳو ڪومنت جي
غلط پاليسين تسي تقييد ڪمي، پنهنجو ان
متعلق موقف پيش ڪجي يا عوام کي جذباتي
کرڻ لاءِ کي جذباتي دائلاگ هنچن، پليچو
صاحب هونهن به هميشه پين وڏن وڏن سياستدان
وانگر سکتي دب جي بچاءِ تکي توري
گالهيوں ڪندو آهي ۽ مائهن جي دماغن
تسى پيل پردن کي آهستي آهستي ڪري
هتائيندو ويندو آهي. پر هن دفعي پليچي
صاحب پنهنجي تقرير ھ عالمي مزدور تحريرڪن
جي تاريخ پئي ٻڌائي، چيائين تم "يوم مئي
جي ڏينهن ڪو ۱۸۸۳ع ھ اوچتو مزدورن
جي تحرير ڪري جنم ڪونه ڏنو. پر مزدور
ڪئين سال اڳ پنهنجن حقن لاءِ وڙهندما

هذاهن پير رڪ ته موت". پليچي صاحب
چيس تم "موت ايڏو بي حيا ڪونهي جـو
تو ايڏو ان جي خلاف لکيو آهي ۽ وري
هو توکي دعوت ڏيندو". ان تي جمال رند
چيو تم اياز موت جي ايڏي مخالفت ڪئي
آهي جو موت به هن ڏانهن ايندي دجي تو
تم وري الائي ڇا چوندو!"
ڪيڏو لطف آهي ذهين ۽ داناءِ ماڻهن

جي وج ھ چند گهڙيون ويٺڻ ھ! لفظ "موت"
ڪيڏو ڏکيو آهي. فنا جو نالو آهي موت.
فنا سا به پنهنجي وجود جي فنا، ان ڪري
ڪيڏي نم مزي سان انجواع پاڪن هي
ماڻهو! اسان تم جڏهن پارني ۽ ھ آيوسين تم
اسان تي ڪهاڻيون ۽ پيو ادب پڙهڻ جـي
هوندي هئي پابندى، چي "رڳو سياست پڙهڻو،
پر مтан ڪهاڻيون ۽ ڙاول پڙهڻو".

.....

اسان به سمجھيو تمواعي اهي ڪتاب پڙهڻ
گناه آهي، انهن ڪتابن جي وڃهو وياسون
ڪونه، سياسي ڪتاب سمجھه ھ اچن گهٽ.
دلچسپ ڙاول، ڪهاڻيون، انقلابي شاءـري
ڪانسواءِ بي شاعري پڙهڻ ڏين ڪونه، نتیجو
اسان جهتا آن ۽ "نانء ٻڌا ديهه بيران"
جهڙي مخلوق قوم جي گچي ۽ ھ پنجي ويشي.
هاڻي اللـ رحم ڪري شال ڪجهه لکڻ جي
لائق ٿيون.

١٩٩١-٥-٢

منجھند سوا ٻارنهن، هاستل جي وراندي
ھ رهائي اچي دائرى لکڻ لاءِ ويني آهيان.
لائيت بند آهي. ان ڪري ڪمرى
گرمي آهي پر هدایت گرمي ۽ جي باوجود
ڪمرى ھ ويني پڙهڻي پىئي. ريحانه پنهنجي

به استعمال ڪونه ڪيما هئا، سڀ پوءِ اوچهٽو
سيڻني ماڻهن عام استعمال جي لفظن وانگر
ڳالهاڻ شروع ڪياء هاڻي به اهو ڀيئن آهي
تم هن سلسلي ۾ جنهن عظيم تاريخي ڪم
جي شروعات پليجي صاحب ڪئي آهي ڀي ڀعني
جنرل خيا جي بيجيل سندوي مار سورمن جي
سند دشمن، تعاليٰ م دشمن غنبده گردي ۽
ڪلاشنڪوف ۽ ڪاپي ڪلچر کي ٻي نقاب
ڪرڻ، سندوي ماڻهن ڪي هنن جي تاريخي
گناه جي چاڻ ۽ احساس ڏيارڻ، دشمن جي
سازش ۽ سندس ايجهنن ڪي ننگو ۽ خوار
خراب ڪرڻ، كتاب، قلم، استاد، علم ۽
تعليمي اداري چو احترام نهين سر بحال ڪرڻ
جي تبلیغ ڪرڻ؛ قتل ڪيل سندوي تعليم
ڪي وري چيارڻ جو قومي ڪم سو ضرور
ڪاميابي ۽ ڪامرانيءَ سان هملدو رهندو.
ابت پوءِ دستور موجب ڪنهن ڪي به ياد
ڪونه هوندو تم سند اندر علم، ادب، سياست
۽ قومي چدوجو ڦجي ميدانن ۾ ٻين ڪئين
تاريخي پيش قددين وانگر ان تاريخي تحرير
جو ٻاني به پليجو صاحب هو! سندوي قوم
جي اڳوچهائي ۽ قومي حافظي صفا نم هجئ
كري ستم مٿان ستم وري اهو آهي ته
جنرل خيا جي خلقي سندوي قوم تسي بيجيل
اهما قوم دشمن مخلوق، اها قوم جي ٻڌن
جي، قوم جي تعليم جي، كتاب ۽ قلم جي
قاتل مخلوق قوم هئان پنهنجي غداريءَ جي
ڪرتون جي جو ڳي سزا پائڻ بدران اڏاو
ويس بدلائي قومي سورهيانيءَ ۽ سروائي جون
دريسون پايو فلمي دائم ڳاري ڪريو
”سندڙيءَ جي ليجن جا محافظ“ قومي مزاحمت
جي جنگ جا سڀ سalar سدايو، ايجنسين جي

رهيا، خود ۱۸۷۰ء وارو پئرس ڪميون انقلاب
ٻه ازان جي مزدورن آندو هو جيڪو صرف
ئي مهينا هلي سگهيو ۽ ان ڪان اڳ ۱۸۴۸ء
۾ فرنس ۾ ئي پنهنجن حقن گهرڻ جي ڏوهم
۾ ۱۶۰۰ مزدورن کي شهيد ڪيو ويو هو
مزدور تحرير جا ٻاني اوون، سينت سائمن
۽ ڏيون (جنهن جو زالو ياد ڪونه ڦو اچي)
هئا، اوون تحريري ڪرڻ لاءِ وڏا ڪارخانا
ڳالائي ان ۾ مزدورن کي هاڻي جي ڪارخان
جي وڌن وڌن آفيسرن واريون سهوليتوون ڏيون.
هن پنهنجي سچي زندگي ۽ انهن تحريرن ۾
گذاري. سينت سائمن مزدور تحرير تي
ڪتاب لکيما، وغيره وغيره.
اوون واري ڳالهم ٻڌي مون ڪي ياد آيو
تم شاپايد اها ڳالهم مون كتاب ”موسيي سے
مارڪس تک“ ۾ پڻهي هئي. پر چڱي ۽ طرح
ياد نم پئي آئي، مون ڪي حيرت ۽ خوشي ان
ڳالهم تسي ٿي تم مزدور ڏادي دلچسپي ۽
خاموشيءَ سان تقرير ٻڌي رهيا هئا. ڪڏو
بيڪر ٿيندو جو اسان جي پارئي ۽ ڦي قوم جا
ماڻهو جذباتي ڳالهين بجائے علمي ۽ ادبـي
ڳالهين ڪي دلچسپي ۽ يڪسوئي سان ٻڌن.
ان ڪم جي شروعات تم پايجو صاحب ڪري
چڪو آهي ۽ ائين به ڏيو آهي تم جيڪو به
ڪم پليجي صاحب شروع ڪيو آهي پوءِ اهو
آهستي آهستي چڻ سچي قوم جو ڪلچر ٻڌجي
ويو آهي، جيئن هڪڙي ڏينهن پريوس
ڪانفرنس لکندي پليجي صاحب تعليمي ادارن
۾ غنبده گريءَ متعلق لکيو تم تعليمي ادارن
۾ ڪلاشنڪوف ڪلچر ۽ ڪاپي ڪلچر
چاڻي وائي پئدا ڪرايو ويو آهي. تم ڪلاشنڪوف
۽ ڪاپي ڪلچر جا لفظ جيڪي اڳ ڪنهن

چرچا ڪري سگهن ٿيون، تنه گڪ ي سگهن ٿيون، چوريون ڪري سگهن ٿيون، جهڙو ڪري سگهن ٿيون، پر ويچاريون ايدر انهن سمورن انساني حقن کان محروم ٿيو بادب با ملاحظم ٿي جڏهن زمين تي پير رکنديون تم اول گوتم ٻڌ وانگر ڏسن تم هـن پير هيٺان ڪئي تم ڪونه ٿي اچي! باقي سائين سنتدي مار سوامن جي ليڊرن جا واقعي مزا آهن، اهي ڪنهن مئدم جي هڪڙي دري پيڻ ڪان پوءِ مئدم جا دڙڪاٻڻي بي دريءَ جا به شيشا ڀجي چڏين هـا.

رات سوا هـك

هيٺئر گلفام سان ڪچهري ڪري اچي ويني آهيان. سوير ڏاڍو مود هيو تم سنڌ جي قوامي پسماندگي ۽ جا ثقافتی ڪارڻ "تي مضمون لكان. شام کان وئي ان لاءِ لکيل Points ڳولهيا پر نم مليا. ان ڪري پـهر لکش وينم، تم مٿان گلفام آئي، هـن وقت تائين يکو ان سان ڪچهري ڪرڻ وـهي رهيس، هائي مضمون لکش لاءِ ذهن تيار ڪونه ٿو ٿـي، ان ڪري ڪـپـي رـکـي چـڙـيمـ. گـلـفـام چـرـچـوـ ڪـريـ چـيوـتمـ "مان روـمانـسـ جـيـ شـوقـينـ آـهـيانـ ۽ـ مـونـ ڪـيـ روـميـنـتـ ڊـائـلـاـگـ ڏـاـڍـاـ سـماـ اـينـداـ آـهـنـ. سـومـونـ ڪـيـ ڪـيـ روـميـنـتـ اـدارـيـ ۾ـ نـوـڪـريـ وـثـرـائـيـ ڏـيوـ، مـونـ چـيسـ تمـ تـونـ سنـتـيـ اـدـبـيـ بـورـدـ ۾ـ آـلـ سنـڌـ روـميـنـتـ ڪـارـپـوريـشـ جـوـ سـيـڪـشـنـ کـولـرـائـيـ انـ جـيـ چـيـئـرـمنـ ٿـيـ وـهـيـ رـهـمـ. "تمـ چـيـائـينـ" پـوءـ مـانـ نـئـينـ نـسلـ ڪـيـ روـمانـسـ ڪـرـڻـ جـيـ تـريـتـ ڏـيـنـدـمـ، مـونـ چـيسـ تمـ "هـائيـ هـيـمـئـنـ ڪـجـانـ ۽ـ جـوـ پـراـئـيـ نـسلـ ڪـيـ بهـ، جـيـڪـوـ محـرومـ رـهـيـ آـهـيـ، انـ جـيـ محـرومـيـنـ جـوـ اـزاـلوـ ڪـرـڻـ لـاءـ انـهـنـ ڪـيـ

ملازم اـديـنـ هـقـانـ گـوـڏـيـ جـيـڏـاـ هـقـراـداـ انـقـلاـبـيـ مضـمـونـ ۽ـ يـانـ لـكـايـوـ اـثـ اـثـ ڪـالـمـيـ سـرـخـينـ سـانـ وـڪـاـئـلـ پـوريـسـ جـيـ ڪـالـمـنـ جـيـ سـمـبرـنـ تـانـ قـوـمـ ڪـيـ وـاعـظـ پـيـاـ ڪـنـ ۽ـ جـيـڪـيـ سـمـدنـ جـهـڙـاـ نـاهـنـ تـنـ تـيـ مـلـامـتوـنـ پـيـاـ ڪـنـ! سـنـتـديـ قـوـمـ! توـكـيـ الـائـيـ ڪـڏـهـنـ سـنـئـينـ متـ اـيـنـدـيـ! الـائـيـ ڪـڏـهـنـ تـوـنـ هـنـ بـيـ حـيـائـيـ ۽ـ وـارـنـ غـدارـيـ جـيـ نـاـئـڪـنـ هـقـانـ دـوـڪـ ڪـائـنـ بـندـ ڪـنـدـينـ رـاتـ جـلـسيـ ۾ـ اـديـ مـمـتـازـ آـئـيـ انـ ڪـيـ ڏـسـيـ مـونـ ڪـيـ ڏـاـڍـيـ خـوشـيـ ٿـيـ. ڏـڪـ تـمـ بـيـ فـڪـريـ ۽ـ سـانـ وـلـيـهـيـ پـروـگـرامـ ٻـڌـوـ ۽ـ پـيوـ تـسـ ضـرـوريـ آـهـيـ تـمـ تـنـظـيمـنـ جـاـ صـدرـ سـرـگـرمـ هـجـنـ. انـهـنـ جـيـ سـرـگـرمـيـ بـيـنـ ڪـارـڪـنـ ۾ـ اـنسـاهـ پـئـداـ ڪـريـ ٿـيـ. اـديـ مـمـتـازـ آـهـيـ بهـ حدـ درـجـيـ جـيـ سـيـجارـ ۽ـ اـيـمـانـدارـ، حـالـانـڪـ ثـمـرـينـ جـاـ اـمـتحـانـ هـئـسـ پـوءـ بهـ پـروـگـرامـ لـاءـ آـئـيـ.

رات هـڪـڙـوـ مـزـيـدارـ وـاقـعـوـ ٿـيـ. وـ اـسـينـ جـلـسيـ تـانـ موـتـيـ اـچـيـ مـانـيـ نـاهـنـ لـڳـيوـنـسـينـ. خـيرـانـ ڪـيـ سـڪـ ٿـيـ تمـ انـٻـڙـيونـ تـريـ ڪـائـونـ سـوـ بـيـنـيـ پـٿـرـ ڪـشيـ اـنـٻـڙـيونـ ڪـيرـائـنـ. اـتفـاقـ سـانـ پـٿـرـ وـجيـ مـئـدمـ مـسـرـتـ جـيـ ڪـمـريـ جـيـ درـيـ ۽ـ ڪـيـ لـڳـوـ پـرـ. خـيرـانـ ڪـيـ خـبرـ ُـيـ ڪـونـهـ پـئـيـ. سـوـ اوـچـتوـ مـئـدمـ نـڪـريـ آـئـيـ. اـچـيـ خـيرـانـ جـيـ دـبـ پـتـيـائـينـ. وـريـ بهـ شـڪـ آـ اوـنـدـهـمـ جـيـ ڪـريـ خـيرـانـ ڪـيـ سـيـجـائـيـ ڪـونـهـ سـگـهـيـ. پـوءـ خـيرـانـ چـوـ ڦـڳـيـ تـمـ چـگـوـ ٿـيـوـ جـوـ سـيـجـائـائـينـ ڪـونـهـ، نـهـ تـمـ چـويـ هـاـ تـمـ تـنـظـيمـ جـيـ صـدرـ ٿـيـ ڪـريـ هـهـڙـيـ حـركـتـ ڪـئـيـ اـثـائـيـنـ. مـونـ ٻـئـيـ سـوـچـيوـ تـمـ "آـهـيـ تـمـ ظـلـمـ! مـائـهـوـ سـمـچـهـنـداـ آـهـنـ تـمـ ليـڊـرـنـ ڪـيـ هـيـ مـزاـ، هوـ مـزاـ، پـرـ هـتـيـ تـمـ ظـلـمـ اـهـوـ آـ تـمـ پـيوـنـ درـيـونـ آـرـامـ سـانـ ڀـجيـ سـگـهـنـ ٿـيـونـ، ٻـيـسـونـ

بم سوقو ڏجانه تم ان اداري مان فائدو زندگي ايڏي ڏکي چو آهي؟“
مون چيس تم ”گلفام زندگي جي ڪڏهن
انفرادي مقصدن لاءِ گذاري تم واقعي ڏکي
لڳندي. پر جي ساڳي زندگي اجتماعي مقصدن
لاءِ گذاري تم اها حالانکه ڏکي ڏکي
هوندي پر ان سان ماڻهو ۾ حوصلو پئدا ٿئي
ٿو، گھڻن ماڻهن جي سات جي ڪري عظيم
مقصدن کي حاصل ڪرڻ جي خواهش ڪري
پوءِ اها زندگي ڏکي نم پر آسان لڳندي.“
تنهن قبول ڪيائين تم ”مون ۾ انفرادي پسندي
تمام گھڻي آهي. قومپرست رڳو جذباتي طور
هوندي آهيان.“ (هلنڌڙ)

مون کي گلفام جي سچي ڪچوريه
مان ائين لڳو تم گلفام ڪيدين به قوم
جي درد جون، عورتن جي پسماندگين جون
ڳالهيوں ڪري پر آهي خود پرست چوڪري.
يعني رڳو پنهنجي آئندوي جي اُن تئي ڪرڻ
واري چوڪري. حالانکه ذهين به آهي، محتتي
به آهي، خوشمزاج به آهي ۽ شايد ڪي پيون
خوبيون به منجهوس هجن جيڪي اڃان مون
ڪي نظر ڪونم آيسون هجن ۽ پوءِ ڪڏهن
نظر اچن، پچيائين تم ”شاهينم! اسان جي

حافظا

ترجمو: رسول بخش پليجو

رات اونداهي آهي، طوفاني لهرن جو خوف آهي ۽ پڙي ڪن ۾
قايو آهي.

ڪناري تي آرام سان چهل قدمي ڪنڊن ڪي اسان جي حال جي
ڪڙي خبر، ڪڙتو احساس؟

اسان ڪي نیڪن جي پاڙي ۾ اچڻ ئي نم ڏنائون.
توکي اها ڳالهم پسند ناهي تم پوءِ اسان جي تقدير ڪي بدلائي.

جي ٻو ڻ هي ڳالهيوون،
عقلمندن اڳيان،
بدنامي ڻ جهڙيون آهن.
(پر مسئلو هي آهي)
تم دراصل اسان ڪي
زنگ ۽ زاموس گهرجي ئي ڪونه،